

**IKKINCHI BOLALIK (8-10 YOSH) DAVRIDA O'PKALAR ICHI
BRONXI QON TOMIRLARINING MORFOLOGIK VA
MORFOMETRIK KO'RSATKICHLARI**

Jalilova O'g'iloy To'lqin qizi

Toshkent Tibbiyot Akademiyasi

“Morfoloziya yo'nalishlari bo'yicha”

magistratura bosqichi 1-kurs talabasi

ogiloyjalilova34@gmail.com

Ilmiy rahbar: t.f.d., prof. Z.Sh.Sadiqova

***Annotatsiya:** JSST ma'lumotlariga ko'ra dunyo tibbiyot sohasida bolalar o'limi eng asosiy muammolar dan biri bo'lib kelmoqda. Bugungi kunda bolalar o'limi demografik ko'rsatkichini kamaytirishga erishish tadqiqotning asosiy me'zonidir.*

***Kalit so'zlar:** morfometriya, peribronxial, fiksatsiya, gematoksilin-eozin, Van-Gizon, pataloganatomik*

Kirish:

Tadqiqotning maqsadi: Ikkinchi bolalik davrida (8-12 yosh) o'pkalar ichi Bronx epiteliylarini o'pka arteriyasining qo'shni silliq mushaklarini bo'shashtirish qobiliyatiga ega qo'zg'atuvchi omil ekanligi to'g'risidagi gipotezani tekshirish bo'lib hisoblanadi. Ushbu tadqiqotda (8-10 yosh) davridagi bolalar o'ng va chap o'pka ichi qon tomirlari devori to'qimasini o'rganish, (8-12 yosh) davridagi qiz bolalar o'ng va chap o'pka ichi qon tomirlari devori to'qimasini o'rganish, (8-12 yosh) davridagi o'gil bolalar o'ng va chap o'pka ichi qon tomirlari devori to'qimasini o'rganish ko'zda tutilgan.

Asosiy qism: Tekshiruvlarni og'ir jarohatlar natijasida, shuningdek, o'pka va yuragi sog', lekin boshqa kasalliklar sabab vafot etgan 30ta bola (8dan-

12yoshgacha) murdasida olib bordik. O'lim sabablari murdalar ustida olib borilgan sud-tibbiy va pataloganatomik tekshiruvlar bayonnomalari asosida aniqlandi.

Material va metodlar: Tadqiqot materiallari uchun o'pka uchi, o'pkaning oldingi pastki qirrasini, qovurg'a yuzasi, o'pka darvozasi oldi medial yuzasidan (o'ng va chap o'pka) olinib, ularni 2-3%li formalinga botirib qo'yilgan. 3-4 kun o'tgach, ular 7%li formalinda 7-10 kun mobaynida fiksatsiya qilingan, so'ngra ustiga parafin quyiladi. 5-6 mkm qalinlikda olingan kesmalar avval gematoksilin-eozin Veygert usulida rezorsin-fuksin bilan, Van-Gizon usulida pifruksin bilan bo'yaldi.

Natijalar va tahlil: O'pkaning ichki bo'lakchalaridagi bronxial qon tomirlarining diametri (ikkinchi bolalik davrida) kattalashadi. Ikkinchi bolalik davrida (8-10 yosh)da o'ng va chap o'pka bronxlar va bronxiolalar shoxlanish va cho'zilishlar yanada davom etadi. Bu esa havo almashinuvi uchun sirt maydonini oshiradi. Tekshiruv natijalari shuni ko'rsatdiki, 12 yoshda o'g'il bolalarda bo'lakcha ichi subendoteliy ancha kam rivojlanadi, ichki elastik membrana hamisha bo'lavermaydi. O'rta qobiq juda yupqa va bir necha qator aylanma yo'nalgan silliq mushak hujayralaridan iboratdir.

8-12 yoshgacha bo'lgan qiz bolalarda esa bo'lakchalararo venalar yo'g'onlashib, ancha kattalashib borishi ma'lum bo'ldi. Jumladan, shunisi ma'lum bo'ldiki, ikkinchi bolalik davrida o'pka morfometriyasiga ta'sir etuvchi bir nechta omillar bor. Genetik omillar: Genetik o'zgarishlar o'pka rivojlanishiga ta'sir qilishi va oxir-oqibat morfometrik o'zgarishlarga ta'sir qilishi mumkin. Ushbu genetik omillarni tushunish nafas olish kasalliklari xavfi ostida bo'lgan shaxslarni aniqlashga yordam beradi.

Atrof-muhit omillari: ifloslantiruvchi moddalar, zararli tamaki mahsulotlari, allergenlar va respirator infeksiyalarning ta'siri bolalarda o'pka morfometriyasiga ta'sir qilishi mumkin. Bundan tashqari jismoniy faollik ya'ni jismoniy faoliyat bolalarda o'pka rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatishi aniqlangan. Kardiorespirator fitness mashg'ulotlari bilan shug'ullanish o'pka morfometriyasini yaxshilashi mumkin. Yuqorida qayd etilgan omillar individual

ta'sirini albatta hisobga olgan holda ularning ta'sir doirasi yosh va bolalarning jinsga bog'liq holda o'zgarishlari asosida bo'ladi. Bundan tashqari olingan natijalarni tahlil qilayotganimizda klinik sabablarni inobatga olish kerakdir. 8-12 yoshli bolalarda o'pka morfometriyasini o'rganish bir nechta klinik ta'sirlar ahamiyatga ega. Nafas olish kasalliklarini erta aniqlash: O'pka morfometriyasini kuzatish astma, surunkali obstruktiv o'pka kasalligi va kistozli fibroz kabi nafas olish kasalliklarini erta aniqlashda yordam beradi. **Xulosa**

O'pka morfometriyasi 8-12 yoshli bolalarning nafas olish tizimida sodir bo'ladigan rivojlanish o'zgarishlarini tushunishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Bu o'zgarishlar haqida tushunchaga ega bo'lish orqali biz nafas olish kasalliklari va turli xavflarni oldinroq bartaraf etishimizga olib keladi. Jumladan, bolalar o'lim demografik ko'rsatkichini kamaytirishga erishish mumkindir. Muhokama natijalari: ushbu sohadagi keyingi tadqiqotlar o'pka morfometriyasi va uning bolalarning nafas olish salomatligidagi klinik ta'siri xususiyatlarini o'rganish asosida davom etadi

Adabiyotlar

1. Gontmakher V.M. Buyrakning funksional morfologiyasi va uning postnatal ontogenezdagi xususiyatlari.
2. Dissertatsiya konspekti. dis. ... Doktor med. Fanlar. -Toshkent. -1978 yil. -36 b. Yo'ldoshev A. Yu.
3. Postnatal ontogeneznining turli davrlarida ingichka ichak shilliq qavatining funksional morfologiyasi: Dissertatsiya konspekti. m.f.d. dissertatsiyasi. Fanlar. -Novosibirsk, -1988. -36 b. Z. Panteleev S.M.
4. Ontogenez va eksperimentda yulduzsimon buyraklarning strukturaviy va gistokimyoviy xususiyatlari: Dissertatsiya referati. dis. ... Doktor med. fanlar, -Novosibirsk, -1994. -38 b, Inakov A.H.
5. Postnatal ontogenezdagi inson bronxial daraxtining biriktiruvchi to'qimalari va mushak tuzilmalarining morfologiyasi va mikroshopografiyasi: Dissertatsiya referati. dis. Doktor med. Fanlar. -M.. -1994 yil. -43 b. Kupriyanov V.V., Karaganov YAL, Kozlov V.I. mikrosirkulyatsiya. -M., Tibbiyot, -1975. -216 b.

6. Eroxin VV. O'pkaning nafas olish pleksusining funktsional morfologiyasi. -M.: Tibbiyot, -1987. -272 b.

7. Putova N.V., Fedoseeva G.B. Pulmonologiya bo'yicha qo'llanma. 41.: Tibbiyot, -1984. -45 -6 b.